

Стимулююча грошово-кредитна політика як основний засіб збереження трудових колективів в умовах новітніх викликів

Ю. МАРШАВІН,

доктор економічних наук

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

З урахуванням новітніх викликів розроблені концептуальні засади збереження трудових колективів шляхом удосконалення грошово-кредитної політики, спрямованої на фінансове забезпечення позитивної динаміки інвестиційно-інноваційного розвитку робочих місць, перш за все у реальному секторі економіки.

С учетом последних вызовов разработаны концептуальные основы сохранения трудовых коллективов путем усовершенствования денежно-кредитной политики, направленной на финансовое обеспечение инвестиционно-инновационного развития системы рабочих мест, прежде всего в реальном секторе экономики.

Facing the new challenges, conceptual foundations of retaining companies' workforce through improving monetary and credit policy aimed at financial support for investment and innovational development of jobs, especially in the real economy.

Ключові слова: *робочі місця, інвестиції, грошово-кредитна політика, соціальний діалог, відсоткова ставка, ефективний попит*

Постановка проблеми. Наслідком прорахунків у державній грошово-кредитній, фіскально-бюджетній, інвестиційній політиці, тривалої рецесії в реальному секторі економіки України стало скорочення чисельності зайнятого населення. Разом з високим рівнем фізичного і морального зносу основного капіталу, низькою конкурентоспроможністю вітчизняної продукції на зовнішніх і внутрішніх ринках це спричинило загострення старих і породило нові перешкоди на шляху стабілізації сфери зайнятості населення. Відсторонення найманих працівників та профспілок від вирішення нагальних проблем трудових колективів створило передумови для посилення їх експлуатації і згорання виробничої демократії, підміни інститутів дієвого соціального діалогу створенням чисельних, але неефективних організаційних утворень.

Останнім часом падає трудова активність населення, зменшується чисельність штатних працівників, посилюється тінізація ринку праці, не відбувається зростання реальної зарплати. Ситуація в сфері зайнятості населення загострюється у зв'язку із військовими діями на Сході України. Їх результатом стала не лише руйнація значної частини підприємств, транспортної інфраструктури і комунального господарства Донецької і Луганської областей, а й різке падіння обмінного курсу національної валюти, скорочення експорту у Російську Федерацію, зменшення іноземних інвестицій.

До кінця 2014 р. на вітчизняному ринку праці очікується наростання негативних явищ. За результати суцільного експертного опитування керівників базових центрів зайнятості, проведеного Інститутом підготовки кадрів державної служби зайнятості України у червні ц. р., на кінець 2014 р. за ймовірним сценарієм очікується збільшення кількості зареєстрованих безробітних до 600 тис. осіб, за кризовим – до 800 тис., що майже у 1,5 і 2 рази більше, ніж у червні 2014 р.

У цьому зв'язку загострюється проблема фінансування матеріального забезпечення безробітних та надання їм соціальних послуг. Витрати коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття у 2013 р. склали 11,0 млрд. грн., у т. ч. на виплату допомоги по безробіттю – 6,6 млрд. грн., надання соціальних послуг безробітним – 1,9 млрд. грн. У поточному році у зв'язку із зменшенням з першого травня тарифу нарахувань на фонд оплати праці роботодавців з 1,6% до 0,6% надходження єдиного соціального внеску у зазначений страховий фонд складуть лише 6,4 млрд. грн. Цієї суми недостатньо навіть для виплатити допомоги по безробіттю, не кажучи вже про фінансування таких заходів активної політики зайнятості, як профнавчання (реальна потреба на рік біля 600 млн. грн.), оплачувані громадські роботи для безробітних (потрібно майже 150 млн. грн.), компенсація роботодавцям єдиного

соціального внеску за прийом на роботу недостатньо конкурентоспроможних на ринку праці категорій населення (прогнозна сума витрат – майже 100 млн. грн.). У сьогоднішній кризовій ситуації не можна допустити перетворення державної служби зайнятості у «контору» з виплати допомоги безробітним. Необхідно й далі розвивати зазначені та інші програми активного сприяння працевлаштуванню, удосконалювати технології працевлаштування незайнятих громадян, поліпшувати оснащення центрів зайнятості, залучати в їх штат на піковий період тимчасових працівників (зокрема, з числа колишніх співробітників) та ін.

Діяльність служби зайнятості є дуже важливою в умовах загострення ситуації на ринку праці, але відповідальність держави за стан ринку праці не може реалізовуватись лише через діяльність цієї установи. Сутність державної політики зайнятості на цьому надзвичайно складному етапі полягає у створенні нових продуктивних робочих місць замість тих, що застаріли, задля збереженні трудових колективів.

Слід зазначити, що проблема розвитку системи робочих місць знайшла своє віддзеркалення у дослідженнях і публікаціях українських і закордонних науковців. Аналізу цих проблем приділили увагу С. Бандур, І. Петрова, Н. Тарасова, російські економісти А. Семенов і С. Кузнецов, В. Іванова. У працях цих та інших науковців досліджуються окремі методологічні проблеми розвитку робочих місць, методичні підходи до оцінки їх вартості. Однак у публікаціях процеси створення і руху робочих місць не пов'язуються із проблемами грошово-кредитної політики, також не досліджені такі аспекти формування основного капіталу, як методика оцінки ефективності новостворених робочих місць, забезпечення їх інноваційного характеру.

Метою статті є розробка концептуальних засад державної стратегії модернізації робочих місць у кризових умовах шляхом удосконалення грошово-кредитної політики, спрямованої на фінансове забезпечення інвестиційно-інноваційного оновлення основного капіталу, перш за все впровадження 5–6-го технологічних укладів у реальному секторі економіки.

Виклад основного матеріалу. Здійснення модернізації робочих місць задля збереження трудових колективів вимагає чіткого уявлення змісту поняття «створення робочого місця», головною ознакою

якого постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2006 р. №512 визнане прийом на роботу працівника¹. І хоча це постанова містила низку інших ознак створення робочого місця, але продемонструвала низку суперечностей і невизначеностей, які проявилися під час виконання урядової програми щодо створення 5 млн. робочих місць². Незважаючи на те, що кількість зайнятих за період 2005–2009 рр. скоротилася майже на 0,5 млн. чол., а працюючих за наймом – більш, ніж на один млн. чол., завдання, нібито, було виконане.

Отже, сьогодні необхідно визначити такі ознаки, які б об'єктивно характеризували і головне – стимулювали процес створення нових, високотехнологічних робочих місць. Це вимагає більш-менш чіткого уявлення про потребу у фінансових ресурсах. Відповідно до нормативів, затверджених рішенням Державного комітету України з будівництва та архітектури, вартість створення одного економічного робочого місця варіюється залежно від галузі економіки від 27 тис. грн. (у цінах 2001 р.) у торгівлі, громадському харчуванні та побутовому обслуговуванні до 233 тис. грн. – в електроенергетиці³. З врахуванням інфляції, сьогодні ці витрати складають приблизно 80 і 675 тис. грн., відповідно. Це корелюється із розрахунками Національного інституту стратегічних досліджень, який визначив середню вартість створення одного робочого місця в Україні у 15,4 тис. євро.

Із зазначеного випливає, що забезпечення роботою лише двох млн. безробітних, які за прогнозами зареєструються протягом 2015 р. у центрах зайнятості, вимагає майже 250 млрд. грн. Однак для забезпечення економічно активного населення продуктивними робочими місцями наявність таких коштів – необхідна, але не достатня умова. Справа в тому, що у ринкових умовах збільшення зайнятості пов'язано перш за все з реальним попитом на вітчизняні товари і послуги. Його збільшення мотивує підприємців до нарощування обсягів виробництва, для чого необхідна додаткова кількість працюючих (оскільки за короткий проміжок часу техніка і технології, отже продуктивність праці суттєво не змінюються).

Отже, в ринковій економіці головною передумовою збільшення зайнятості є платоспроможна потреба споживачів у відповідній продукції, або висловлюючись в термінах кейнсіанської теорії зайнятості, наявність «ефективного попиту».

¹Методика моніторингу створення робочих місць. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2006 р. №512.

²Про вдосконалення державного регулювання у сфері зайнятості населення та ринку праці в Україні. // Указ Президента України від 11 липня 2005 р. №1073.

³Нормативи вартості створення одного робочого місця у різних галузях економіки. Затверджено наказом Державного комітету України з будівництва та архітектури від 19.07.2002 №13.

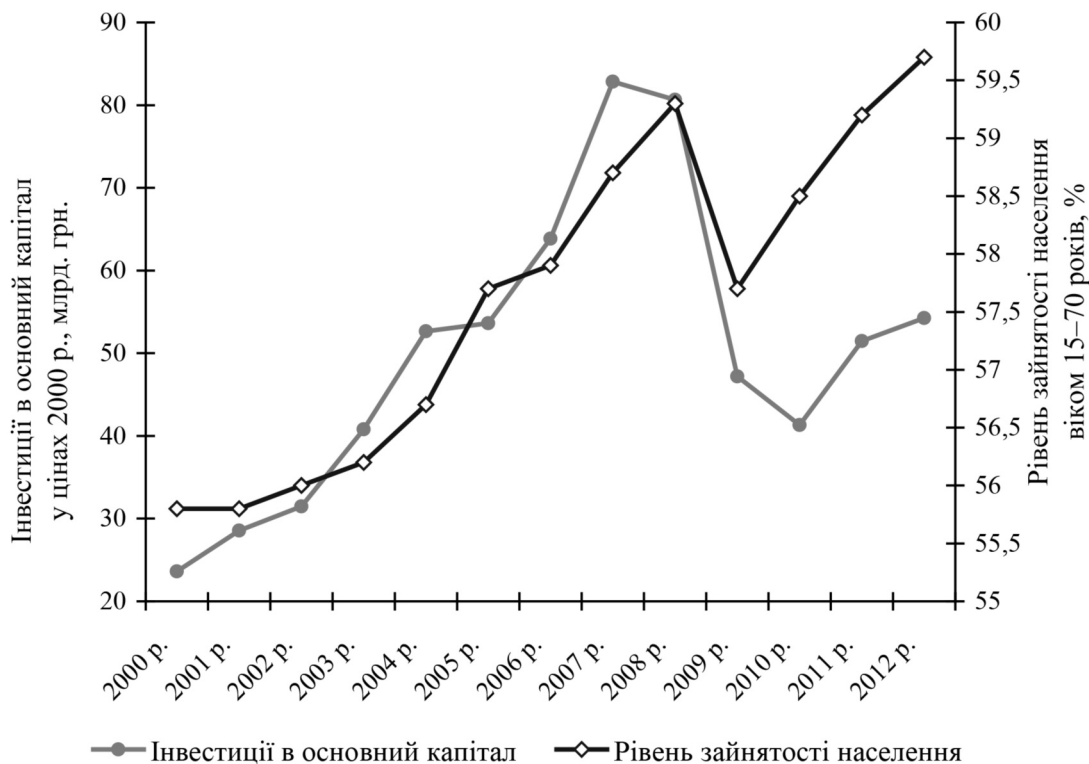

Рис. 1. Залежність рівня зайнятості населення від обсягів інвестицій в основний капітал

Джерело: Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України. – К., 2013. – С. 193–201; 344–346.

Зайнятість, за Кейнсом, є функцією ефективного попиту – «такого значення сукупного попиту, котре стає фактично реалізованим»⁴. Звідси витікає, що для створення додаткових робочих місць необхідно стимулювати ефективний попит, перш за все внутрішній – витрати на придбання вітчизняних товарів і послуг. Отже, нинішня скрутна ситуація вимагає стимулюючої державної політики.

З цього приводу, американський економіст, лауреат Нобелівської премії 2008 р. Пол Кругман, аналізуючи шляхи виходу із останньої фінансово-економічної кризи, стверджує: «Якщо правильно змінити курс від політики жорсткої економії до заохочення споживання, ми можемо відновитися досить швидко» і далі, критикуючи економічний курс американських політиків «на затягування пасків», зазначає: «Серед тих, кого ми зevamo «великі дядьки», не враховується головний постулат Кейнса, який казав, що економити треба під час буму, а не спаду»⁵.

Кейнс доводив, що за такої величини показника, який він назвав схильністю суспільства до споживання,

рівноважний рівень зайнятості залежить від величини поточних інвестицій⁶. Результати аналізу, проведеного автором, повністю підтверджують справедливість цієї думки, що наочно ілюструє графік (рис. 1).

Як видно, динаміка зайнятості населення України є близькою до динаміки інвестицій в основний капітал, хоча деколи має місце її певне відставання в часі: у 2004 р. зростання обсягу інвестицій майже припинилося, у наступному 2005 р. аналогічна тенденція мала місце у сфері зайнятості; у 2008 р. відбулося падіння інвестиційних витрат і в наступному 2009 р. знижується рівень зайнятості.

На думку автора, затримка зміни рівня зайнятості від зміни інвестиційної активності є закономірним, оскільки для «перетворення» інвестиційних ресурсів у робочі місця підприємствам потрібен час на наладку обладнання, добір і навчання працівників, пошук ринків збуту тощо. Порухення зазначеної закономірності у 2009–2010 рр. пояснюється зростанням рівня зайнятості через зменшення загальної чисельності населення віком 15–70 років

⁴Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. – М. : Гелеос АРМ, 1999. – С. 57.

⁵Кругман П. Выход из кризиса есть! / П. Кругман. – М. : Азбука Бизнес, 2013. – С. 9–10.

⁶Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. – М. : Гелеос АРМ, 1999. – С. 33.

(за рахунок молодших вікових груп) за майже незмінної чисельності зайнятих громадян (завдяки збільшенню питомої ваги населення похилого віку).

Результати аналізу свідчать, що рівень інвестиційної активності в Україні залишається низьким: показник відношення обсягу інвестицій в основний капітал до ВВП останніми роками жодного разу не перевищив 25%: 2008 р. – 24,6%, 2009 р. – 16,6%, 2010 р. – 13,8%, 2011 р. – 14,1%, 2012 р. – 24,4%. Проблема полягає не лише у малих обсягах інвестування, а також у тому, що значна частина інвестицій спрямовується не у виробничу сферу, а у підприємства торгівлі, готельного і ресторанного, розважального бізнесу, що ще більше деформує структуру зайнятості.

У другому десятиріччі XXI ст. посилилась тенденція зростання в інвестиційних витратах суб'єктів господарювання частки позикового капіталу – з 1,7% у 2000 р. і 12,3% у 2010 р. до 17,1% у 2012 р.⁷ Криві, розташовані на рис. 2, наочно демонструють подібність змін обсягів внутрішніх недержавних інвестицій і сум кредитів, наданих комерційними банками суб'єктам господарювання.

Як показують результати аналізу, за 12-річний період 10 років має місце аналогічна динаміка інвестування й сум кредитів, отриманих підприємницькими структурами. Відхилення у спрямованості цих показників, що спостерігалось у 2009–2010 рр., автор пояснює невпевненістю підприємців у надійності інвестицій, яку породила світова фінансово-економічна криза, та зміна вертикалі влади у зв'язку з виборами Президента України.

Але у підсумку слід зазначити досить примітний вплив на процес інвестування грошово-кредитної політики, що зумовлює необхідність опрацювання її основних чинників. Із хрестоматійних положень економічної науки відомо, що за рівності інших умов обсяги отриманих бізнесом кредитів визначаються насамперед розмірами відсоткових ставок комерційних банків⁸. Оцінку цієї залежності здійснено на підставі розрахунку коефіцієнта кореляції – добутку моментів Пірсона, за допомогою якого можна розрахувати силу лінійної залежності між певними величинами. Для забезпечення коректності дослідження скорегуємо абсолютні значення розмірів кредитів, наданих комерційними банками

Рис. 2. Динаміка обсягів внутрішніх недержавних інвестицій і сум кредитів, наданих комерційними банками суб'єктам господарювання

Джерело: Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України. – К., 2013. С. 193–201; Фінансові ринки. Статистичний бюлетень за 2013 р. [електронний документ]. – Режим доступу: : <http://www.Bank.gov.ua>.

⁷Фінансові ринки. Статистичний бюлетень за 2013 р. [електронний документ]. – Режим доступу: : <http://www.Bank.gov.ua>.

⁸Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э. Дж. Долан, К. Д. Кэмпбелл, Р. Дж. Кэмпбелл ; пер. с англ. В. В. Лукашевича [и др.]. – Л. : Драйден Пресс, 1991. – С. 115.

Таблиця 1

Динаміка кредитування суб'єктів господарювання і відсоткової середньозваженої ставки комерційних банків за кредитами (%)

Роки	Співвідношення сум кредитів і ВВП, %	Номинальна відсоткова ставка за кредитами, % ⁹	Рівень інфляції, %	Реальна відсоткова ставка за кредитами, % (перевищення номінальної відсоткової ставки за кредитами рівня інфляції), в. п.
2000	11,6	37,3	28,2	9,1
2001	14,0	29,6	12,0	17,6
2002	18,7	22,1	0,8	21,3
2003	25,4	17,9	5,2	12,7
2004	25,7	17,3	9,0	8,3
2005	32,5	14,1	13,5	0,6
2006	45,1	13,6	9,1	4,5
2007	59,2	13,0	12,8	0,2
2008	77,4	15,5	25,2	-9,7
2009	79,2	17,7	15,9	1,8
2010	67,7	13,7	9,4	4,3
2011	61,6	13,4	8,0	5,4
2012	57,9	14,7	0,6	14,1

Джерело: Фінансові ринки. Статистичний бюлетень за 2013 р. [електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.Bank.gov.ua>.

суб'єктам господарювання, на масштаб економіки, а відсоткові ставки за кредитами – на рівень інфляції (табл. 1).

У результаті розрахунку залежності обсягів кредитів, отриманих бізнесом, від розміру реальних відсоткових ставок комерційних банків за кредитами отримано коефіцієнт кореляції (за Пірсоном), рівний - 0,69, що свідчить про наявність хоча і незначної, але залежності між зазначеними показниками. Однак у докризовому періоді – 2000–2007 рр. – цей коефіцієнт склав – 0,74, що показує наявність більш примітної зворотної залежності між відсотковою ставкою за кредитами і сумами позик, отриманих бізнесом.

У гострій фазі фінансово-економічної кризи зазначена закономірність порушалася у зв'язку з

тим, що на кредитування вирішальний вплив мала невпевненість у майбутньому підприємців і комерційних банків внаслідок підвищення економічних і політичних ризиків, зростання курсу долара щодо гривні майже на 60%, масове неповернення населенням іпотечних кредитів тощо. Але для цього дослідження важливо наголосити, що високі відсоткові ставки за кредитами негативно впливають не лише на обсяги інвестицій, а також і на структуру зайнятості. Фактично унеможливується досягнення рентабельності будь-яким видом виробництва, крім спекулятивних операцій (зокрема, на ринку нерухомості) і торговельно-посередницької діяльності, що й спричинило приплив зайнятого населення у ці галузі і види економічної діяльності.

⁹2000–2004 рр. – за останній місяць періоду, з 2005 р. – середньозважена в річному обчисленні.

Оскільки на грошовому ринку за інших рівних умов ставка відсотка за кредитами визначається розміром грошової пропозиції, то зазначимо суттєву роль депозитних вкладів у комерційних банках, розмір яких визначається привабливістю відсоткових ставок і рівнем надійності банківської системи. Проте, депозитні ставки в Україні поки ще не є досить привабливими для більшості населення. За період 2000–2013 рр. їх розмір протягом дев'яти років – 2000–2001, 2004–2011 – не перевищував рівня інфляції. Більш того, у 2007 р. рівень інфляції був вищим за розмір депозитної ставки на 4,6 відсоткових пункти (далі – в. п.), у 2010 р. – на 5,2 в. п., 2009 р. – на 5,9 в. п., а у 2008 р. – на 15,3 в. п. (табл. 2). З іншого боку, порівняння кредитних і депозитних

ставок також свідчить про значно менший розмір останніх – у середньому у 1,8 разу, а у 2004 і 2006 рр. навіть у 2 рази. На думку автора, це свідчить не лише про намагання банків отримувати високі прибутки, а й про низьку регулюючу роль НБУ на ринку грошових ресурсів.

Про недостатню привабливість депозитних ставок і низьку надійність банківської системи свідчить той факт, що відповідно до інформації НБУ населення зберігає поза банківською системою 290 млрд. грн. і 89 млрд. дол. США¹⁰, що сумарно перевищує 1,3 трлн. грн. Залучення цих коштів у банківську систему могло б збільшити її грошові ресурси майже у чотири рази, що сприяло б значному росту обсягу кредитування за доступними ставками для

Таблиця 2

Порівняння відсоткових середньозважених ставок комерційних банків за депозитами та кредитами

Показники	Роки									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Номінальна середньозважена відсоткова ставка за кредитами, %	17,3	14,1	13,6	13,0	15,5	17,7	13,7	13,4	14,7	13,6
Середньозважена відсоткова ставка за депозитами (крім інших депозитних корпорацій), %	7,9	8,0	6,8	7,2	8,3	11,8	9,4	7,3	11,3	9,5
Перевищення розміру кредитних ставок над депозитними, в. п.	9,4	6,1	6,8	5,8	7,2	5,9	4,3	6,1	3,4	4,1
Рівень інфляції, % до попереднього року	9,0	13,5	9,1	12,8	25,2	15,9	9,4	8,0	0,6	-0,3
Перевищення розміру депозитних ставок над рівнем інфляції, в. п.	-1,1	-5,5	-1,5	-4,6	-15,3	-5,9	0	-0,7	10,7	9,8

Джерело: Фінансові ринки. Статистичний бюлетень за 2013 р. [електронний документ]. – Режим доступу: : <http://www.Bank.gov.ua>

¹⁰Фінансові ринки. Статистичний бюлетень за 2013 р. [електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.Bank.gov.ua>.

Таблиця 3

Показники оцінки ефективності робочого місця

Показник	Неефективне робоче місце	Малоефективне робоче місце	Ефективне робоче місце	Високоефективне робоче місце
Технологічний уклад, до якого відноситься робоче місце	2-3	4	5	6-7
Інноваційність продукції у середині країни	Відсутня	Відсутня	наявна у розмірі вищому, ніж 10%	відсутня
Інноваційність продукції щодо закордонних аналогів	Відсутня	Відсутня	відсутня	наявна
Частка продукції, що імпортується	—	—	10–30%	понад 30%
Рівень амортизації, у відсотках до первинної вартості	Вище 75%	50–75%	25–50%	менше 25%
Рівень витрат коштів на ремонти, у відсотках до первинної вартості за вісь термін експлуатації	Вище 10%	5–10%	1–5%	до 1%
Розмір оплати праці порівняно із середнім рівнем у регіоні	значно менший (понад 25%)	менший (менше, ніж 25%)	більший (до 25%)	значно більший (понад 25%)
Розмір оплати праці порівняно із середнім рівнем у галузі	значно менший (понад 25%)	менший (менш, ніж 25%)	більший (до 25%)	значно більший (понад 25%)
Оплата праці порівняно із середнім рівнем із аналогічними галузями розвинених країн.	значно менший (понад 25%)	менший (менш, ніж 25%)	більший (до 25%)	значно більший (понад 25%)
Кількість травм і професійних захворювань за минулий календарний рік	є випадки	випадки відсутні	випадки відсутні	випадки відсутні
Середня кількість днів перебування працівників на лікарняному за минулий календарний рік	більше ніж в галузі	на рівні галузі	на 0,1–25% менше, ніж середньогалузевий показник	понад 25% менше, ніж середньогалузевий показник

Джерело: власна розробка.

реального сектора економіки в інвестиції (довідково: цей грошовий ресурс у 100–150 разів перевищує розмір щорічних іноземних інвестицій).

Тому необхідні активні заходи щодо підвищення привабливості для населення зберігання коштів на депозитних рахунках і посилення державних гаран-

тій їх повернення шляхом поліпшення контролю за діяльністю комерційних банків з боку НБУ. У цьому зв'язку не важко передбачити, як вплине на обсяг депозитів введення 15-відсоткового податку на депозитний дохід громадян.

Серйозною перешкодою для зниження відсоткових ставок за кредитами є також неефективне використання НБУ таких інструментів грошово-кредитного регулювання, як норма резервування, ставка рефінансування і операції з державними цінними паперами на відкритому ринку, зволікання з виводом з ринку проблемних комерційних банків.

В Україні набула поширення думка, що активізація інвестиційної діяльності значною мірою визначається іноземними капіталовкладеннями. Але за період 2001–2010 рр. обсяг іноземних інвестицій не перевищував 5,6% в їх загальній сумі, а останнім часом навіть знизився – у 2009 р. він становив 4,5%, а у 2010 р. – 2,3%, у 2012 р. – 1,7%. На переконання автора, у найближчий період є невиправданими очікуваннями щодо збільшення капіталовкладень в українську економіку з інших країн, оскільки іноземні інвестори завжди йдуть слідом за вітчизняними.

Таким чином, на сучасному етапі необхідна стимулююча державна політика, яка полягає у збільшенні державних витрат на розвиток транспортної інфраструктури (а на Сході України – її відновлення), зниження оподаткування доходів фізичних осіб і малого бізнесу із одночасним перенесенням основного податкового навантаження на великий бізнес і транснаціональні корпорації, введення податку на багатство. Подібна практика має посилювати кредитно-грошову політику, спрямовану на зменшення відсоткових ставок за кредитами шляхом випуску державних цінних паперів для відкритого ринку, зниження дисконтної ставки і зменшення норми обов'язкового резервування. У сукупності це стимулювало б підприємницьку ініціативу бізнесу, економічну активність населення, внутрішній попит та інвестиції, а також збільшення експорту.

У контексті створення нових продуктивних робочих місць підкреслимо, що чинна система показників ефективності інноваційного відтворення основних засобів в Україні потребує вдосконалення. Зокрема, коефіцієнт їх оновлення визначається відношенням абсолютної суми введення в експлуатацію основного капіталу до вартості наявного капіталу на кінець року, але при цьому не враховується продуктивність та інноваційність нового обладнання. На думку автора, доцільним є групування всіх робочих місць за рівнем продуктивності у чотири групи: неефективні, малоефективні, ефективні та високоефективні за низкою показників (табл. 3).

Природно, критерії і ознаки системи оцінювання продуктивності робочих місць мають корегуватися, але центральні і місцеві органи виконавчої влади, профспілки і роботодавці можуть використовувати цю матрицю як орієнтир для стимулювання насиченості економіки технологічно передовими, добре оплачуваними і безпечними робочими місцями.

Висновки.

1. Створення нових продуктивних робочих місць у формальному секторі економіки, збереження трудових колективів потребує зміни стратегії державної грошово-кредитної, фіскально-бюджетної, інвестиційно-інноваційної політики, надання підтримки підприємствам, що впроваджують інноваційні технології, випускають конкурентоспроможну продукцію.

4. Створення і модернізація робочих місць має забезпечити:

- високу продуктивність праці та трудовозбереження;
- виробництво висококонкурентної продукції, що має попит на внутрішньому та зовнішніх ринках;
- гідну оплату праці, що забезпечує розширення відтворення робочої сили, високі добробут і життєвий рівень населення, всебічний розвиток працівника як особистості.

3. У сучасних умовах набуває принципового значення інвестиційна сфера, особливо у частині модернізації основного капіталу, фізичний і моральний знос якого досяг критичного рівня. Важливо забезпечити розширення доступу підприємців до фінансових ресурсів, стимулювання інвестування підприємств виробничої сфери, інфраструктурних проектів тощо.

4. Державна підтримка створення нових продуктивних робочих місць на інноваційно-інвестиційній основі має здійснюватися в основному опосередкованими засобами: через формування привабливого клімату для бізнесу та інвестицій, насамперед, внутрішніх. Однак на етапі виходу із тривалої рецесії створення нових робочих місць у певних галузях і регіонах має здійснюватися і за державною підтримкою, зокрема шляхом компенсації частки відсоткових ставок за кредитами комерційних банків.

5. Розв'язання чисельних і складних проблем ринку праці потребує розвитку соціального діалогу, розширення повноважень його сторін, їх залучення до прийняття рішень у сфері зайнятості населення на засадах і принципах трипартизму. Сторони і органи соціального діалогу у своїй діяльності мають робити акцент на подоланні (в окремих випадках – на зм'якшенні) суперечностей у розподілі національного продукту між підприємцями і найманими працівниками, формуванні соціально відповідального бізнесу.